KAMU HUKUKU/PUBLIC LAW
Araştırma Makalesi / Research Article

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı Işığında Cinsel İstismar Mağduru Çocukla Adli Görüşme Sürecinde Çocuğun İkincil Mağduriyeti: Olgu Analizi*

Secondary Victimization of Child Victims of Sexual Abuse in Criminal Proceedings: A Case Study in Light of the European Court of Human Rights Judgment

Zeynep REVA**

ÖZ

Bu çalışma, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) bir kararını ele alarak, cinsel istismar mağduru bir çocuğun ceza yargılaması sürecinde defalarca ifade vermesinin işkence ve kötü muamele yasağının ihlali olarak değerlendirilmesini incelemekte ve bu soruna çözüm olarak Çocuk İzlem Merkezlerini (ÇİM) tartışmayı amaçlamaktadır.

AİHM'ye taşınan olayda, küçük yaşta cinsel istismara uğradığını bildiren mağdur çocuk, ceza yargılaması sürecinde 12 kez ifade vermek zorunda kalmış ve her seferinde istismara ilişkin detayları faillerin huzurunda anlatmıştır. Çocuk, dört farklı erkek soruşturmacı dahil olmak üzere beş farklı kişi tarafından sorgulanmış, süreç boyunca ciddi psikolojik zarar görmüş ve uzun süre tedavi görmek zorunda kalmıştır. Uzmanların, çocuğun psikolojik durumunu göz önünde bulundurarak duruşmalara katılmaması yönündeki tavsiyeleri mahkeme tarafından dikkate alınmamıştır. AİHM, çocuğun psikolojik bütünlüğünün korunmadığını belirterek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin (işkence ve kötü muamele yasağının) ihlal edildiğine karar vermiştir.

* Makale gönderim tarihi: 25.02.2025. Makale kabul tarihi: 31.05.2025. Zeynep Reva, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı Işığında Cinsel Şiddet Mağduru Çocukla Adli Görüşme Sürecinde Çocuğun İkincil Mağduriyeti: Olgu Analizi", *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 12, Sayı 2, 2025, ss. 710-728, DOI: https://doi.org/10.46547/imuhfd.2025.12.2.2

** Dr. Öğr. Üye., Özyeğin Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İnsan Hakları Hukuku Anabilim Dalı, 0000-0003-0719-2175, zeynep.reva@ozyegin.edu.tr

Çatışma Beyanı: Yazar herhangi bir çatışma beyanı bildirmemiştir.

Conflict of Interest Statement: The author(s) have declared no conflict of interest.

Cinsel istismar mağduru çocukların ikincil mağduriyetlerini en aza indirmek için adli, tıbbi ve psikososyal işlemler, bu alanda uzman kişiler tarafından tek merkezde tek seferde gerçekleştirilmelidir. Bu amaca hizmet eden Çocuk İzlem Merkezlerinin tüm illerde yaygınlaştırılması ve etkin bir şekilde çalışmasının sağlanması, çocuk dostu bir adalet sistemi için büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk istismarı, çocukların cinsel istismarı, cinsel istismar mağduru çocukla görüşme, çocuk izlem merkezi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi.

ABSTRACT

This study aims to examine a European Court of Human Rights (ECtHR) ruling that found the repeated questioning of a child victim of sexual abuse during criminal proceedings to be a violation of the prohibition of torture and inhuman treatment. It also discusses Child Advocacy Centers (Çocuk İzlem Merkezleri, ÇİM) as a potential solution to prevent secondary victimization.

In the case before the ECtHR, a minor who reported sexual abuse was forced to testify 12 times in different trials, often in the presence of the perpetrators. The child had to recount traumatic events repeatedly to five different investigators, four of whom were male. Despite expert recommendations that the child should not participate in proceedings due to psychological harm, the court disregarded these concerns. The ECtHR ruled that the failure to protect the child's psychological integrity violated Article 3 of the European Convention on Human Rights.

To minimize the secondary victimization of child abuse survivors, forensic and medical procedures should be conducted by trained professionals in specialized centers in a single session. Expanding and strengthening Child Advocacy Centers across all provinces is crucial to ensuring a more child-sensitive justice system.

Keywords: Child abuse, child sexual abuse, interviewing a child victim of sexual abuse, Child Advocacy Center, European Court of Human Rights.

Giriş

Cinsel istismar mağduru çocuklarla adli süreçte gerçekleştirilen görüşmeler, hukuki süreçlerin en hassas konularından biridir. Bu görüşmeler; çocuğun beyanının doğru, güvenilir ve travma yaratmadan almayı ve adalet sisteminde delil olarak kullanılmasını sağlamayı amaçladığı gibi aynı zamanda

çocuğun psikolojik iyilik hâlini koruyarak sekonder travmasını önlemeyi de amaçlamaktadır. Cinsel istismar mağduru çocuklarla gerçekleştirilen adli görüşmeler, yargı süreçlerinde hassasiyetle ele alınması gereken bir konudur. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) B./Rusya Kararı (Başvuru No: 36328/20) kararında, cinsel istismar mağduru bir çocuğun tekrar tekrar dinlenmesinin sekonder travmaya ve ikincil mağduriyete yol açtığı ve bu durumun AİHM'in işkence ve kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddesini ihlal ettiği tespit edilmiştir. Bu çalışma, söz konusu kararı olgu analizi çerçevesinde ele alarak, çocuk mağdurların adli görüşmelerinin yürütülmesinde yaşanan sorunları ve ihlalleri tartışmayı hedeflemektedir.

1. Cinsel İstismar Mağduru Çocukla Gerçekleştirilen Adli Görüşmeler

A. Cinsel İstismar Mağduru Çocukla Gerçekleştirilen Adli Görüşmelerin Amacı ve Önemi

Cinsel istismar mağduru çocukla gerçekleştirilen adli görüşmelerin amacı, çocuğun anlatımını doğru, güvenilir ve travma yaratmadan almak ve adalet sisteminde delil olarak kullanılmasını sağlamaktır[1].

Uluslararası çocuk adalet standartlarına göre adli görüşmeler, çocuğun yaşına, bilişsel gelişimine ve psikolojik durumuna uygun olarak yürütülmelidir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 12. maddesi, çocukların kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini özgürce ifade etme hakkına sahip olduğunu vurgulamaktadır[2]. Bu süreç, mağdurun anlatımını doğru ve güvenilir şekilde almak amacıyla yapılandırılmış, bilimsel temellere dayalı teknikler kullanılarak yürütülmelidir. Çocuk istismarı vakalarında görüşmeler, bilimsel kanıtlara dayalı protokoller çerçevesinde yapılmalıdır; yönlendirici olmayan ve mümkün olduğunca fazla bilgi edinmeyi esas alan bilimsel protokoller görüşmelerin etkin olmasında kilit bir role sahiptir[3].

---

1 Michael E. Lamb, Irit Hershkowitz, Yael Orbach, Philip W. Esplin, *Tell Me What Happened: Structured Investigative Interviews of Child Victims and Witnesses*, John Wiley & Sons, Chichester, 2011, s. 12, s. 25-28, http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/14675/1/125.pdf (21.02.2025).

2 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (BMÇHS), 1989, Madde 12, https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child (21.02.2025).

3 Julia Korkman, Henry Otgaar, Laura M. Geven, Ray Bull, Mireille Cyr, Irit Hershkowitz, Jari-Matti Mäkelä, Michelle Mattison, Rebecca Milne, Pekka Santtila, Peter van Koppen, Amina Memon, Meaghan Danby, Luna Filipovic, Francisco Javier Garcia, Elsa Gewehr, Olivia Gomes Bell, Liisa Järvilehto, Kristjan Kask, André Körner, Emily Lacey, Jennifer Lavoie, Mikaela Magnusson, Quincy C. Miller, Tom Pakkanen, Carlos Eduardo Peixoto, Christina O. Perez, Francesco Pompedda, I-An Su, Nathanael Elnadus Johanes Sumampouw, Celine van Golde, Genevieve F. Waterhouse, Angelo Zappalà, Renate Volbert, "White Paper on Forensic Child Interviewing: Research-Based Recommendations by the European Association of Psychology and Law," *Psychology, Crime & Law*, Cilt 31, Sayı 8, 2024, ss. 987-1030, https://doi.org/10.1080/1068316X.2024.2324098 (21.02.2025).

Şekil 1. Cinsel İstismar Mağduru Çocukla Uygun Olmayan Görüşme Yöntemleri ve Riskleri

Baskıcı ve Yönlendirici Sorular	Tekrar Eden Görüşmeler	Yargılayıcı veya Şüpheci Tutum	Eğitimsiz Kişiler Tarafından Yapılan Görüşmeler
Çocuğun anlatımını şekillendirebilir ve yanlış beyanlara yol açarak adaletin oluşmasını engelleyebilecektir. Yönlendirici sorular çocuğun yargılandığı hissine kapılmasına ve görüşme sürecinden korkmasına neden olarak çocuğa zarar vermektedir.	Çocuğun aynı olayı defalarca anlatması, travmasını derinleştirerek sekonder travma yaşamasına neden olacağı gibi ifadesinin güvenilirliğini de azalatabilecektir.	Çocuğun kendini güvensiz hissetmesine ve gerçeği saklamasına neden olabilecektir.	Uzmanlık gerektiren tekniklerin bilinmemesi, çocuğun zarar görmesine neden olabilecektir.

Cinsel istismar mağduru çocukla gerçekleştirilen görüşmeler, adalet sisteminde delil olarak kullanılmasına hizmet ettiği gibi mağdur çocukların adli süreçte korunmasını sağlamakta ve yaşadıkları travmanın derinleşmesini önleyerek psikolojik destek de sunmaktadır.

Etkili bir görüşme sürecinin; çocuğun anlatımının güvenilirliğini artırması, sekonder travmayı önlemesi[4] ve hukuki sürecin adil ve etkin yürütülmesini sağlaması[5] ve çocukların korunmasına yönelik önlemler geliştirmesi[6] gerekmektedir.

B. Cinsel İstismar Mağduru Çocukla Uygun Olmayan Görüşme Yöntemleri ve Riskleri

Cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan görüşmelerde yanlış teknikler kullanılması, çocuğun psikolojik sağlığına zarar verebilir ve hukuki süreci olumsuz etkileyebilir. Uygun olmayan yöntemleri; baskıcı ve yönlendirici

4 Kathleen Coulborn Faller, *Interviewing Children About Sexual Abuse: Controversies and Best Practice*, Oxford University Press, New York, 2007, s. 189. https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195311778.001.0001 (21.02.2025).

5 Karen J. Saywitz, Gail S. Goodman, Thomas D. Lyon, "Interviewing Children", Ed. John E. B. Myers, *The APSAC Handbook on Child Maltreatment*, 3. Bası, Sage Publications, Thousand Oaks, 2011, ss. 337-360.

6 Margaret-Ellen Pipe, Michael E. Lamb Yael Orbach, Heather Stewart, Kathleen J. Sternberg, Phillip Esplin. "Factors Associated with Nondisclosure of Suspected Abuse During Forensic Interviews", Ed. Margaret-Ellen Pipe, Michael E. Lamb, Yael Orbach, Ann-Christin Cederborg, *Child Sexual Abuse: Disclosure, Delay, and Denial*, 2007, s. 79.

sorular[7], tekrar eden görüşmeler[8], yargılayıcı veya şüpheci tutum[9] ve eğitimsiz kişiler tarafından yapılan görüşmeler[10] olarak belirtmek mümkündür. ***(Şekil-1)***

2. Cinsel İstismar Mağduru Çocukla Gerçekleştirilen Adli Görüşme ile İlgili AİHM Kararı: B. / Rusya Kararı (Başvuru No: 36328/20)

A. Karar Özeti

AİHM'in 7 Şubat 2023 tarih ve 36328/20 başvuru numaralı B. / Rusya kararı aşağıdaki gibidir[11]:

1. Olay

"Başvuru, başvuranın küçük yaşta uğradığı cinsel istismar olaylarıyla ilgili olarak katıldığı ceza yargılamaları sırasında yaşadığı sekonder travma ve ikincil mağduriyet nedeniyle işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına yöneliktir. Başvuran, 2007 doğumlu Rus vatandaşı olup, 2018 yılında Ağustos ayında annesini kaybetmiştir. Bunun üzerine başvuran babasının isteğiyle yetimhaneye yerleştirilmiştir. Başvuran 2018 yılının Ekim ayında koruyucu aile yanına yerleştirilmiştir. 10 Şubat 2019 tarihinde başvuran koruyucu ailenin talebi üzerine bir kamu kurumu olan Ebeveyn Desteğinden Yoksun Çocukları Destekleme Merkezi (Destekleme Merkezi) bünyesinde görevli iki psikolog tarafından dinlenmiştir. Başvuran bu görüşmede geçmişte birçok erkek tarafından istismar edildiğini ifade etmiştir. Başvuranın beyanlarına dayanarak koruyucu aile tarafından suç duyurusunda bulunulmuştur. Suç duyurusu üzerine 2017 yılında gerçekleştiği iddia edilen istismar olayları nedeniyle A.M., 2014-2015 yılları arasında gerçekleştiği iddia edilen istismar olayları nedeniyle E.T., R.T. ve Y.C. hakkında ayrı ayrı ceza soruşturmalarına başlanılmıştır. Ceza soruşturmaları kapsamında başvuran 2019 Şubat ve 2020 Eylül ayları arasında koruyucu aile, psikolog ve avukat

---

7 Stephen J. Ceci, Maggie Bruck, *Jeopardy in the Courtroom: A Scientific Analysis of Children's Testimony*, American Psychological Association, Washington, 1995, s. 141; Celal Babayiğit, Can Çalıcı, Neylân Ziyalar, Faruk Aşıcıoğlu, "Suç Mağduru Çocuğun Dinlenmesi: Yargılamanın Değişik Safhalarında Görevli Kamu Personelinin Görüşlerinin İncelenmesi", *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi,* Cilt 16, Sayı 2, 2019, s. 136.

8 Lindsay C. Malloy, Thomas D. Lyon, Jodi A. Quas, "Filial Dependency and Repeated Events: Children's Memory for a Repeated Experience", *Journal of Experimental Child Psychology*, Cilt 98, Sayı 2, 2007, s. 143.

9 Thomas D. Lyon, "Applying Suggestibility Research to the Real World: The Case of Repeated Questions", *Law and Contemporary Problems*, Cilt 65, Sayı 1, 2002, s. 101.

10 Debra A. Poole, Michael E. Lamb, *Investigative Interviews of Children: A Guide for Helping Professionals*, American Psychological Association, 2011, s. 201.

11 B. / Rusya Kararı, No. 36328/20, 7 Şubat 2023, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-222872 (21.02.2025); Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni", Sayı 21, Şubat 2023, s. 2 ve 3.

huzurunda on iki kez beyanda bulunmuştur. Başvuran bu beyanların hepsinde cinsel istismar teşkil eden olayları detaylarıyla ifade etmek durumunda kalmıştır. Başvuran bu süreçte psikolojik açıdan oldukça zarar görmüştür. Destekleme Merkezi bünyesinde 2019 ve 2020 yıllarında alınan raporlara göre başvuran travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete ve depresyon belirtileri göstermektedir. 2021 yılı Aralık ayında başvuran bir psikiyatr gözetiminde tedavi görmeye başlamıştır. Başvuranın uzun bir süre boyunca tedavi görmesi gerekmiştir. Başvuran, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 3. ve 13. maddesine dayanarak ceza yargılamaları sırasında ikincil mağduriyete maruz kaldığından şikâyetçi olmuştur."

2. AİHM'in Değerlendirmesi

AİHM, başvuranın mağduru olduğu dört ayrı yargılamanın yürütülmesinin, farklı davalarda aynı delillerin kullanılmasını engellemediğini belirtmiştir. Ancak, başvuran iddia edilen tüm istismar olaylarına ilişkin ifadelerini on iki kez yinelemek zorunda kalmıştır. Mahkeme, başvuranın sadece defalarca sorgulanmadığını, aynı zamanda üçü erkek olan dört farklı soruşturmacı tarafından ifadesinin alındığını tespit etmiştir.

AİHM, ceza mahkemesi sürecinde yerel mahkemenin başvuranı sorgulama kararı alırken herhangi bir gerekçe sunmadığını vurgulamıştır. Mahkeme ayrıca, başvuranın cinsel istismar mağduru bir çocuk olarak özel hassasiyetinin, ruh sağlığının kötüleşmiş olmasının ve uzmanların duruşmaya katılmaması yönündeki tavsiyelerinin göz ardı edildiğini tespit etmiştir. Bu durum, başvuranın detaylı ve kapsamlı bir şekilde sorgulanmasına neden olmuş ve önceki ifadelerinde iddia edilen tutarsızlıklarla ilgili olarak defalarca kendini tekrar etmeye zorlanmıştır. Mahkeme, bu sürecin, cinsel istismar mağduru bir çocuğun ifadesine başvurulurken yetkililerin sergilemesi gereken hassas yaklaşımla bağdaşmadığını değerlendirmiştir.

Mahkeme ayrıca, başvuranın genç yaşı, zorlayıcı aile koşulları, yetimhaneye yerleştirilmesi ve maruz kaldığı cinsel istismar nedeniyle son derece savunmasız olduğunu göz önünde bulundurarak, Rus makamlarının onun yaşadığı acıları dikkate almadığını tespit etmiştir. Yetkililer, ceza yargılaması sürecinde başvuranın kişisel bütünlüğünü koruyamamış ve bu da onun ikincil mağduriyet yaşamasına yol açmıştır. Bu tespitler doğrultusunda AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

B. Kararın ve Karara Konu Olgunun İnsan Hakları Eksenindeki Uluslararası Sözleşmeler Kapsamında Değerlendirilmesi

Başvuran, küçük yaşta cinsel istismara uğradığını ve bunun sonucunda ceza yargılaması sırasında tekrar tekrar aynı olayları anlatmak zorunda kaldığını

iddia etmiştir. Bu durum, başvuranın psikolojik sağlığını olumsuz şekilde etkilemiş ve ona ek bir travma (sekonder travma) yaşatmıştır. Bu, ikincil mağduriyet olarak tanımlanabilmektedir. Cinsel istismar mağdurunun yaşadığı bu ikincil mağduriyet muhtelif uluslararası sözleşmelerin muhtelif maddelerinin ihlali niteliğindedir.

3. AİHS Madde 3: İşkence ve Kötü Muamele Yasağı Bakımından Değerlendirme

AİHS'nin 3. maddesi, işkence ve kötü muamele yasağını geniş bir şekilde ele almaktadır. Kararda, başvuranın cinsel istismarının sorgulama sürecinde, aynı ifadeleri 12 kez tekrarlamak zorunda bırakılması, özellikle de psikolojik durumu göz önüne alındığında, AİHS'nin 3. maddesinin ihlali olarak değerlendirilmiştir. AİHM, başvuranın dört farklı soruşturmacı tarafından sorgulanmasının ve bu soruşturmacıların üçünün erkek olmasının, başvuranın psikolojik sağlığı üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu da belirtmiştir. AİHM, bu durumu işkence ve kötü muamele yasağını ihlal eden bir faktör olarak değerlendirmiştir. Başvuranın yeniden travmatize edilmesi, kötü muamele olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, bir çocuğun cinsel istismara uğraması, başvuranın yaşadığı acının ve travmanın boyutlarını artırmıştır. AİHM, başvuranın kişisel bütünlüğünü korumayan bu uygulamanın, AİHS'nin 3. maddesine aykırı olduğuna karar vermiştir. Bu karar, cinsel istismar mağduru çocukların ceza yargılaması süreçlerinde, psikolojik ve fiziksel güvenliklerinin sağlanması ve özel ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulamakta, aksi hâlde gerekli önlemleri almayan devletler hakkında AİHS'in 3. maddesinin ihlaline dair hüküm verileceğini işaret etmektedir.

4. BMÇHS Madde 19: Çocukların İstismar ve İhmalden Korunması Bakımından Değerlendirme

BMÇHS'nin 19. maddesi, çocukların her türlü fiziksel veya psikolojik şiddet, ihmal ve istismardan korunma hakkını güvence altına almaktadır. Devletler, çocukların korunması için gerekli yasal, sosyal ve eğitim önlemlerini almakla yükümlüdür. Bu madde, çocukların güvenliğini sağlamak için, ailelerin, devletin ve toplumun aktif rol alması gerektiğini ifade etmektedir. Başvuranın yaşadığı cinsel istismar, hem fiziksel hem de psikolojik bir mağduriyettir ve bu tür şiddetlere karşı korunması gerekir. Başvuran, özellikle ceza yargılaması sırasında defalarca aynı olayları anlatmak zorunda bırakıldığında, daha fazla travmatize olmuş ve ikincil mağduriyet (secondary victimisation) yaşamıştır. Oysa, BMÇHS'nin 19. maddesi çocukların her türlü kötü muameleden korunmasını ve gerektiğinde koruyucu tedbirlerin alınmasını

zorunlu kılmaktadır. AİHM, başvuranın bir çocuk olarak koruma altına alınmadığını ve yargılamalar sırasında özel hassasiyetin gösterilmediğini belirtmiştir. Yargılamalar sırasında uzmanların ve psikolojik destek alacak kişilerin bulunmaması, başvuranın çocuk hakları çerçevesinde korunmasını engellemiştir. Bu durum, BMÇHS madde 19'a da aykırıdır, çünkü başvuranın korunması için gerekli önlemler alınmamıştır.

5. BMÇHS Madde 34: Çocukların Cinsel İstismardan Korunması Bakımından Değerlendirme

BMÇHS'nin 34. maddesi, çocukları her türlü cinsel istismar ve cinsel sömürüden koruma yükümlülüğü getirmektedir. Devletler, çocukların cinsel istismara uğramalarını önlemek amacıyla uygun yasal, idari, sosyal ve eğitim önlemleri almak zorundadır. Bu madde, özellikle çocukların cinsel açıdan korunması gerektiğini vurgulamaktadır. Başvuran, cinsel istismara uğramış ve ceza yargılaması sürecinde bu olayları sürekli olarak tekrarlamak zorunda kalmıştır. Başvuranın, cinsel istismarın mağduru olarak, güvenli bir şekilde ifade verebilmesi için bir uzman eşliğinde dinlenmesi gerekirdi. AİHM, başvuranın cinsel istismar mağduru olarak yeterince korunmadığını ve güvenli bir şekilde ifade vermesinin sağlanmadığını belirtmiştir.

6. Lanzarote Sözleşmesi - Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi Bakımından Değerlendirme

Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve İstismarına Karşı Korunması Sözleşmesi, Lanzarote Sözleşmesi[12] olarak da bilinmekte olup bu sözleşme, çocukların cinsel istismardan ve sömürüden korunması için devletlerin alması gereken önlemleri belirlemekte ve çocukların yargı süreçlerinde, adli işlemler sırasında korunmalarına dair hususları vurgulamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına 25/10/2007 tarihinde imzalanan ve 25/11/2010 tarihli ve 6084 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Lanzarote Sözleşmesi 10 Eylül 2011 tarih ve 28050 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Türkiye'nin de taraf olduğu Lanzarote Sözleşmesi'nin 3. maddesi "Çocukların Cinsel İstismara Karşı Korunması"nı ele alırken, 23. maddesi ise çocukların adli süreçlerde nasıl korunması gerektiği ile ilgilidir. AİHM kararı, çocuğun yeniden travmatize edilmesinin önlenmesi gerektiği ve adli sorgulama süreçlerinde çocuk dostu ortamların sağlanması gerektiği konusunda Lanzarote Sözleşmesi ile örtüşmektedir. Kararda, başvuranın yaşadığı mağduriyetin, devletlerin

12 Avrupa Konseyi, *Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi*, 2007, https://rm.coe.int/168046e1de (21.02.2025).

çocukların adli süreçlere katılımını düzenlerken Lanzarote Sözleşmesi'ne yeterince dikkat etmediklerinin bir göstergesi olduğu söylenebilecektir. AİHM kararı, Lanzarote Sözleşmesi'ne de tam uyum sağlamayan bir durumu ortaya koymakta ve devletlerin çocukların adli süreçlerdeki güvenliğini sağlamak adına ruhsal ve fizyolojik iyilik hâllerini göz önünde bulundurmasının önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

7. Cinsel İstismar Mağduru Çocukla Gerçekleştirilen Adli Görüşme Süreci ile İlgili Ülkemizde Mevcut Durumun Çocuk İzlem Merkezleri Özelinde Değerlendirilmesi

Cinsel istismar başta olmak üzere istismar mağduru çocukların, adli rapor sürecinden, adli görüşmenin gerçekleştirilip gerekli tıbbi muayene ve tedavinin tamamlanmasına kadar devam eden adli işlem basamaklarında çocukların ikincil mağduriyetleri söz konusu olabilmektedir. Bu süreçte çocuk, yaşadığı olayı ilk olarak anlattığı bireyden, karakolda verdiği beyana, avukatı, adli tıp uzmanı ve çocuk psikiyatristi ile yaptığı görüşmelere kadar defalarca aynı olayı farklı kişilere dile getirmek durumunda kalabilmektedir. Adalet Bakanlığı tarafından yapılmış bir araştırmada, cinsel istismar mağduru çocukların adli süreçte ortalama 17 kez istismar yaşantısını açıklamak zorunda kaldığı saptanmıştır[13].

Türkiye'de, çocukların korunması ve mağduriyetlerinin en aza indirilmesi amacıyla önemli bir rol üstlenen Çocuk İzleme Merkezleri (ÇİM) bulunmaktadır. Bu merkezler, özellikle cinsel istismar gibi travmatik olayların ardından çocukların adalet sistemine katılımını kolaylaştırmak ve psikolojik güvenliklerini sağlamak için oluşturulmuştur. ÇİM'lerin işleyişi, hem çocukların hem de mağdurun korunması ve adaletin sağlanması için kritik bir yapı oluşturur.

A. ÇİM'lerin Yapılanması ve İlgili Yasal Mevzuat

Başbakanlık tarafından 2012 yılında çıkarılan 2012/20 sayılı Genelge'de[14] mağdur çocukların kolluk kuvvetleri, adli makamlar ve sağlık kuruluşları tarafından ayrı ayrı değerlendirilmesinin, bu süreçte yaşadıklarını tekrar tekrar anlatmak zorunda bırakılmalarının ve gizliliğin yeterince sağlanamamasının travmalarını derinleştirdiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, çocuklarla görüşme

13 Seda Akço, Tolga Dağlı, Mehmet Akif İnanıcı, Hatice Kaynak, Resmiye Oral, Figen Şahin, Zeynep Sofuoğlu, Betül Ulukol, "Child Abuse and Neglect in Turkey: Professional, Governmental and Non-Governmental Achievements in Improving the National Child Protection System", *Paediatrics and International Child Health*, Cilt 33, Sayı 4, s. 307.

14 2012/20 Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) Genelgesi, 04.10.2012 tarihli ve 28431 sayılı Resmî Gazete, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121004.htm (21.02.2025)

yapan görevlilerin ruhsal durumlarını gözeterek sağlıklı bir iletişim kurabilecek düzeyde eğitim almamış olmalarının, çocukların yaşadığı travmayı daha da ağırlaştırdığı belirtilmiştir. Bu nedenle, çocuk istismarının önlenmesi ve mağdur çocuklara bilinçli ve etkili bir şekilde müdahale edilebilmesi için, özellikle cinsel istismara uğramış çocukların ikincil travmaya maruz kalmasını en aza indirmek gerektiği ifade edilmiştir. Adli ve tıbbi işlemlerin, bu alanda eğitimli uzmanların bulunduğu merkezlerde ve tek seferde gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla, Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastane ve kurumlar bünyesinde ÇİM kurulmasının ve bu merkezlerin işleyişinin Sağlık Bakanlığı tarafından koordine edilmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

ÇİM'ler, Sağlık Bakanlığı'na bağlı bir hastane bünyesinde faaliyet gösteren, dışarıdan bakıldığında diğer kliniklerden farklı görünmeyen ve bir merkeze ait olduğu izlenimini vermeyecek şekilde tasarlanmış kurumlardır. İlgili kurumlarla iş birliği içinde çalışan bu merkezler, çocukların tekrar travmatize olmasını önleyecek şekilde yapılandırılmış olup, tüm adli, sosyal ve tıbbi işlemlerin tek bir noktada gerçekleştirilmesine olanak tanıyan uygun fiziksel donanıma ve belirlenmiş standartlara sahiptir.[15]

Pilot uygulama olarak ilk defa Ankara'da açılmış bulunan ÇİM sayısı 29.11.2024 itibarıyla 70 ilde toplam 74 adede ulaşmıştır[16]. **(TABLO-1)**

ÇİM'ler, özellikle cinsel istismar gibi travmatik olayların ardından çocukların adalet sistemine katılımını kolaylaştırmak ve psikolojik güvenliklerini sağlamak bakımından kritik bir yapı oluşturduğu gibi adaletin sağlanması için önem taşımaktadır.

B. ÇİM'lerin Sağladığı Faydalar

1. Tek Bir İfade ile Süreçlerin Yönetilmesi

ÇİM'lerin bulunmadığı dönemde, istismara uğrayan çocuk yaşadığı olayı birçok kez farklı kişilere aktarmak zorunda kalmaktaydı. Bildirimi yapan kişiden kolluk kuvvetlerindeki polis memurlarına, savcıya, hâkime, adli tıp uzmanlarına ve sürece dâhil olan diğer yetkililere defalarca ifade veriyor, ayrıca gerekli işlemlerin yürütülebilmesi için birden fazla kuruma yönlendirilmekteydi. Bu durum, maddi delillerin kaybolmasına, çocuğun ifadelerindeki tutarsızlık ihtimalinin artmasına ve en önemlisi, travmanın tekrar tekrar yaşanmasına

15 Canan Topdemir, "İstismar Mağduru Çocuğun Korunmasında Bir Uygulama: Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM)", *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, Cilt 43, 2016, s. 6.

16 Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, *Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı, Çocuk İzlem Merkezleri Listesi*, 29.11.2024, https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR,43119/cocuk-izlem-merkezi-cim-listesi.html (21.02.2025)

Tablo 1. Çocuk İzlem Merkezi Listesi -29.11.2024 itibarıyla-

İl Sayısı	ÇİM Sayısı	İl	İlçe	Kurum Adı
1	1	Adana	Yüreğir	Adana Yüreğir Devlet Hastanesi
2	2	Adıyaman	Merkez	Adıyaman Eğitim ve Araştırma Hastanesi
3	3	Afyonkarahisar	Merkez	Afyonkarahisar Devlet Hastanesi
4	4	Ağrı	Merkez	Ağrı Eğitim ve Araştırma Hastanesi
5	5	Ankara	Yenimahalle	Ankara Yenimahalle Eğitim ve Araştırma Hastanesi
6	6	Antalya	Muratpaşa	Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi
7	7	Aydın	Efeler	Aydın Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi
8	8	Balıkesir	Altıeylül	Balıkesir Atatürk Şehir Hastanesi
9	9	Batman	Merkez	Batman Eğitim ve Araştırma Hastanesi
10	10	Bilecik	Merkez	Bilecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi
11	11	Bingöl	Merkez	Bingöl Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi
12	12	Bitlis	Tatvan	Tatvan Devlet Hastanesi
13	13	Bolu	Merkez	Bolu İzzet Baysal Devlet Hastanesi
14	14	Burdur	Merkez	Burdur Devlet Hastanesi
15	15	Bursa	Osmangazi	Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi
16	16	Çanakkale	Merkez	Çanakkale Mehmet Akif Ersoy Devlet Hastanesi
17	17	Çorum	Merkez	Çorum Erol Olçok Eğitim ve Araştırma Hastanesi
18	18	Denizli	Merkez	Denizli Devlet Hastanesi
19	19	Diyarbakır	Yenişehir	Diyarbakır Çocuk Hastalıkları Hastanesi
20	20	Düzce	Merkez	Düzce Atatürk Devlet Hastanesi
21	21	Edirne	Merkez	Edirne Sultan 1. Murat Devlet Hastanesi
22	22	Elâzığ	Merkez	Elâzığ Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi
23	23	Erzincan	Merkez	Binali Yıldırım Üniversitesi Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi
24	24	Erzurum	Yakutiye	Erzurum Şehir Hastanesi

İl Sayısı	ÇİM Sayısı	İl	İlçe	Kurum Adı
25	25	Eskişehir	Tepebaşı	Eskişehir Yunus Emre Devlet Hastanesi
26	26	Gaziantep	Şehitkamil	Gaziantep Cengiz Gökçek Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi
27	27	Giresun	Merkez	Giresun Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi
28	28	Hatay	Antakya	Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi
29	29	Isparta	Merkez	Isparta Şehit Yunus Emre Devlet Hastanesi
30	30	İstanbul	Başakşehir	İstanbul Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi
	31	İstanbul	Şişli	Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi
	32	İstanbul	Bakırköy	İstanbul Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi
	33	İstanbul	Pendik	Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesi
31	34	İzmir	Konak	İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi
32	35	Kahramanmaraş	Dulkadiroğlu	Kahramanmaraş Necip Fazıl Şehir Hastanesi
33	36	Karabük	Merkez	Karabük Eğitim ve Araştırma Hastanesi
34	37	Karaman	Merkez	Karaman Eğitim ve Araştırma Hastanesi
35	38	Kars	Merkez	Harakani Devlet Hastanesi
36	39	Kastamonu	Merkez	Kastamonu Eğitim ve Araştırma Hastanesi
37	40	Kayseri	Kocasinan	Kayseri Devlet Hastanesi
38	41	Kırıkkale	Merkez	Kırıkkale Yüksek İhtisas Hastanesi
39	42	Kırklareli	Merkez	Kırklareli Eğitim ve Araştırma Hastanesi
40	43	Kocaeli	Derince	Derince Eğitim ve Araştırma Hastanesi
41	44	Konya	Selçuklu	Konya Beyhekim Eğitim ve Araştırma Hastanesi
42	45	Kütahya	Merkez	Kütahya Evliya Çelebi Eğitim ve Araştırma Hastanesi

İl Sayısı	ÇİM Sayısı	İl	İlçe	Kurum Adı
43	46	Malatya	Yeşilyurt	Malatya Eğitim ve Araştırma Hastanesi
44	47	Manisa	Yunusemre	Manisa Merkezefendi Devlet Hastanesi
45	48	Mardin	Artuklu	Mardin Eğitim ve Araştırma Hastanesi
46	49	Mersin	Akdeniz	Toros Devlet Hastanesi
47	50	Muş	Merkez	Muş Devlet Hastanesi
48	51	Niğde	Merkez	Niğde Eğitim ve Araştırma Hastanesi
49	52	Ordu	Altınordu	Ordu Eğitim ve Araştırma Hastanesi
50	53	Osmaniye	Merkez	Osmaniye Devlet Hastanesi
51	54	Sakarya	Adapazarı	Sakarya Eğitim ve Araştırma Hastanesi
52	55	Samsun	İlkadım	Samsun Eğitim ve Araştırma Hastanesi
53	56	Siirt	Merkez	Siirt Eğitim ve Araştırma Hastanesi
54	57	Sinop	Merkez	Sinop Atatürk Devlet Hastanesi
55	58	Sivas	Merkez	Sivas Devlet Hastanesi
56	59	Şanlıurfa	Karaköprü	Şanlıurfa Mehmet Akif İnan Eğitim ve Araştırma Hastanesi
57	60	Trabzon	Ortahisar	Trabzon Kanuni Eğitim ve Araştırma Hastanesi
58	61	Van	İpekyolu	Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi
59	62	Zonguldak	Merkez	Zonguldak Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi
60	63	Muğla	Merkez	Muğla Eğitim ve Araştırma Hastanesi
61	64	Uşak	Merkez	Uşak Eğitim ve Araştırma Hastanesi
62	65	Tokat	Merkez	Dr. Cevdet Aykan Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi
63	66	Bayburt	Merkez	Bayburt Devlet Hastanesi
64	67	Nevşehir	Merkez	Nevşehir Devlet Hastanesi
65	68	Aksaray	Merkez	Aksaray Eğitim ve Araştırma Hastanesi
66	69	Şırnak	Merkez	Şırnak Şehit Aydoğan Aydın Devlet Hastanesi
67	70	Yalova	Merkez	Yalova Devlet Hastanesi

İl Sayısı	ÇİM Sayısı	İl	İlçe	Kurum Adı
67	71	Kocaeli	Gebze	Gebze Fatih Devlet Hastanesi
68	72	Rize	Merkez	Rize Eğitim ve Araştırma Hastanesi
69	73	Çankırı	Merkez	Çankırı Devlet Hastanesi
70	74	Tekirdağ	Merkez	Tekirdağ Devlet Hastanesi

neden olmaktaydı. Mağdur haklarının uygulanmasında karşılaşılabilecek en büyük sorunlardan biri, çocuğun ilk başvurduğu yer olan kolluk birimlerinde, görevlilerin suçlayıcı tutum sergilemesi veya çocuğa uygun olmayan bir dille aşırı detaylı sorular yöneltmesidir. Bu durum, çocuğun utanmasına, kendisini suçlu hissetmesine ve süreci travmatik bir şekilde deneyimlemesine neden olabilmektedir. Ayrıca, sonraki aşamalarda çocuğun ifadesinin alanında uzman olmayan kişiler tarafından alınması, yalnızca çocuğun korku, utanç, özgüven kaybı ve gerçeği açıklayamaması gibi olumsuz etkiler yaratmakla kalmaz, aynı zamanda istismarcının tespit edilememesi ve cezasız kalarak suçunu tekrarlaması riskini de artırmaktadır[17]. ÇİM'lerde alınan ifadeler, farklı yargı süreçlerinde tekrar kullanılabilmektedir. Bu, çocukların travma yaşamadan, tekrar tekrar aynı olayları anlatmalarına gerek kalmadan adalet sürecine katkı sağlamaktadır. Böylece, istismar mağduru çocuklar, güvenli bir şekilde ve tekrar tekrar ifade vermek zorunda kalmadan adalet sürecine katılabilmektedirler. Çocukla adli görüşme, ses ve görüntü kaydına olanak sunan teknik donanıma sahip aynalı odada gerçekleştirilmektedir[18]. ÇİM'lerde çocuk psikolog veya pedagog eşliğinde dinlenirken aynalı odanın diğer tarafındaki savcı ve avukatlar da sorularını uzman psikolog veya pedagog aracılığıyla çocuğa yöneltmektedirler ve tümü bu süreç kamera ile kayıt altına alınmaktadır. Böylece çocukla yapılan görüşme ve çocuğun ifadesi tekrar tekrar izlenebilmektedir.

2. Çocukların Güvenli Ortamda Dinlenmesi

ÇİM'ler, mağdur çocukların adli süreçlere katılımını sağlarken, onları rahat ettirecek bir ortamda dinlenmelerine imkân sağlamaktadır. Çocuklar, yargı sürecine katılmadan önce psikolojik destek alarak, ifade verirken güvenli bir

17 Hilal Kök, *Türkiye'de Cinsel İstismara Uğrayan Çocuklara Yönelik Hizmet ve Uygulamaların Değerlendirilmesi: Bir Model Önerisi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, 2019, s. 115.

18 Samiye Çilem Bilginer, Deniz Çalışkan. "Çocuğu İstismardan Korumada Yeni Bir Yaklaşım: Çocuk İzlem Merkezleri", Ed. Yasemin Karaman Kepenekçi, Pelin Taşkın, *Prof. Dr. Emine Akyüz'e Armağan*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2018, s. 126.

ortamda olduklarını hissetmektedirler. Ayrıca, uzman psikologlar ve pedagoglar eşliğinde yapılan görüşmeler, çocukların daha az travma yaşamalarına da hizmet etmektedir.

3. Çocukların Fizyolojik ve Psikolojik ve Fiziksel İhtiyaçlarına Duyarlı Hizmetler

ÇİM'ler, sadece yargı süreçlerine katılım için değil, aynı zamanda çocukların fizyolojik ve psikolojik iyileşmeleri için de önemli destekler sunulmaktadır. ÇİM'ler sadece ifade alınan merkez değildir. Öncelik çocuğun fizyolojik ve psikolojik sağlığının korunması noktasındadır işte tam da bu sebeple hastane bünyesinde yapılandırılmışlardır. ÇİM'ler hem tıbbi, hem psikolojik, hem de adli süreçleri tek merkezden ve konu ile ilgili eğitim almış uzmanlarca yürütülmektedir. Bu da istismar mağduru çocuğun fizyolojik, psikolojik ve fiziksel ihtiyaçlarına duyarlı hizmet sunulmasına hizmet etmekte ve çocuğun iyileşme sürecinin hızlanmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, çocukta gelişecek travma sonrası stres bozukluğu, depresyon gibi olası psikolojik rahatsızlıkların önlenmesine yönelik doğrudan müdahale sağlanmış olmaktadır.

4. Çocukların Hukuki Haklarının Savunulması:

ÇİM'lerde, çocukların yalnızca psikolojik ve fizyolojik sağlıkları değil, aynı zamanda hakları da korunmaktadır. Çocuklar, avukatlar ve psikologlar eşliğinde güvenli bir ortamda ifade verirken, yasal hakları da korunmuş olmaktadır.

C. ÇİM'lerin Geliştirilmesi Gereken Yönleri

ÇİM'ler çocuk istismarı mağdurlarının adli, tıbbi ve psikososyal işlemlerinin tek merkezde yürütülmesini sağlamak amacıyla kurulmuş önemli yapılar olsa da, uygulamada bazı sorunlarla karşılaşılmaktadır.

1. ÇİM'lerde Personel Eksikliği ve Uzman Kadro Yetersizliği

Türkiye'de Çocuk İzlem Merkezleri'nin işleyişi ile ilgili yapılan araştırmalarda, bu merkezlerde çalışan uzmanların sayısının yetersiz olduğu, özellikle psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve çocuk gelişimcisi gibi alanlarda istihdam eksikliklerinin bulunduğu belirtilmektedir[19].

2. Adli Görüşmeleri Yürüten Personelin Uzmanlık Düzeyi

Çocuk adli görüşmeleri, travmayı yeniden yaşatmayacak şekilde yürütülmelidir. Adli görüşmelerin, travma bilgisine sahip, çocuk psikolojisi, travma sonrası stres bozukluğu ve istismar olgular ve çocuk dostu görüşme

19 Hilal Kök, Ercüment Erbay, "Cinsel İstismara Maruz Bırakılan Çocuklara Hizmet Sunan Çocuk İzlem Merkezleri Üzerine Bir Araştırma", *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt 34, Sayı 2, 2023, s. 387, 388, 389, 392 ve 398.

teknikleri konusunda eğitim almış uzmanlar tarafından yürütülmesi gerektiği uluslararası kılavuzlarda da vurgulanmaktadır[20]. Ancak adli süreçte mağdurla görüşme yapan profesyonellerin bu konuda yeterli uzmanlık düzeyine sahip olmadığı belirtilmektedir[21].

3. Personel Değişiminin Güven İlişkisine Etkisi

Çocukla adli görüşme yapan uzmanların sık değişmesi, çocuk için güven ilişkisini zedelemekte ve görüşmelerin etkinliğini azaltmaktadır[22]. Ayrıca ÇİM'lerde personel sirkülasyonunun yüksek olması ve çocukla görüşme yapan uzmanların sık sık değişmesi, çocuk için güven ilişkisini zedeleyerek görüşmenin etkinliğini düşürmektedir[23]. Travma yaşamış çocukların, kendilerini güvende hissedebilmeleri ve anlatımlarını rahatça paylaşabilmeleri için sürekliliği olan bir uzman ile görüşmeleri önemlidir[24]. Türkiye'de yapılan bazı saha çalışmaları, ÇİM'lerde görevli uzmanların sık sık değiştiğini ve bu durumun çocukların psikososyal sürecini olumsuz etkilediğini ortaya koymuştur[25].

4. Adli Görüşme Protokollerinin Eksikliği

Adli görüşme protokollerinin net olmaması, çocukların haklarını koruyacak yeterli önlemler alınmasını olumsuz etkilemektedir[26].

5. ÇİM'lerin Sayıca Eksik Olması

Türkiye'de 29.11.2024 itibarıyla 70 ilde toplam 74 adet ÇİM bulunmaktadır[27]. 11 ilde (Amasya, Ardahan, Artvin, Bartın, Gümüşhane, Hakkâri, Iğdır, Kırşehir, Kilis, Tunceli ve Yozgat'ta) hâlen ÇİM bulunmamaktadır. Bu illerde de ÇİM'ler kurulmalı ve tüm ülkedeki ÇİM'lerin hem sayısı arttırılmalı hem de daha etkin hizmet vermeleri sağlanmalıdır.

---

20 United Nations Children's Fund (UNICEF), *Guidelines on Justice in Matters Involving Child Victims and Witnesses of Crime*, United Nations, New York, 2017; World Health Organization (WHO), *Responding to Children and Adolescents Who Have Been Sexually Abused: WHO Clinical Guidelines*, World Health Organization, Geneva, 2018; Korkman vd., s. 5 ve 6.

21 Babayiğit vd., s. 136, 140 ve 142.

22 Bilginer, Çalışkan, ss. 119-137; Nurten Gülsüm Bayrak, Nermin Gürhan, Didar Karakaş, "Türkiye'de Çocuk İzlem Merkezleri, Adli Görüşme Süreci ve Hemşirelerin Rol-Sorumlulukları", *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, Cilt 37, Sayı 3, 2021.

23 Korkman vd., ss. 10-21.

24 Robert S. Pynoos, Alan M. Steinberg, John C. Piacentini, "A Developmental Psychopathology Model of Childhood Traumatic Stress and Intersection with Anxiety Disorders", *Biological Psychiatry*, Cilt 47, Sayı 11, 2019, ss. 1542-1554.

25 T.C. Adalet Bakanlığı,Çocuk Adalet Sistemi Raporu, Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2020.

26 Korkman vd., s. 25.

27 Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı, Çcouk İzlem Merkezleri Listesi, 29.11.2024, https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR,43119/cocuk-izlem-merkezi-cim-listesi.html (21.02.2025).

Sonuç

Cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan görüşmeler, adalet sisteminde delil olarak kullanılmasının yanı sıra, mağdur çocukların adli süreçte korunmasını sağlamakta, yaşadıkları travmanın derinleşmesini önlemekte ve psikolojik destek sunmaktadır. Bu da bu görüşmelerin sağlıklı, güvenli ve standartlara dayalı olarak yapılmasının zorunluluğunun önemini artırmaktadır.

Cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan görüşmeler, çocuğun haklarını, tıbbi ve psikososyal sağlığını koruyacak şekilde yürütülmelidir. Bu süreçte bilimsel temellere dayalı yöntemlerin kullanılması, görüşmelerin eğitimli uzmanlar tarafından yürütülmesi ve çocuk dostu adli sistemlerin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Çocuklarla görüşme yapma konusunda yeterli eğitim ve donanıma sahip olmayan meslek elemanları tarafından tekrar tekrar yöneltilen sorular, çocuklarda daha derin ve iyileştirilmesi zor psikolojik travmalara yol açabilmektedir. Çocuğun aynı olayla ilgili defalarca açıklama yapmak zorunda kalması hem çocuk hem de ailesi için ek stres kaynağı olurken, psikolojik etkilerini ağırlaştırarak ikincil mağduriyete neden olmaktadır[28].

Cinsel istismar mağduru çocukların ceza yargılaması sürecinde ikincil mağduriyetlerini asgariye indirmek, adli, psikolojik ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitimli kişilerden oluşan tek merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek önemli ve önceliklidir. Bu amaca hizmet etmek üzere kurulan Çocuk İzlem Merkezi sayılarının artırılması, tüm illerde yaygınlaştırılması ve etkin çalışmasının temin edilmesi; hem çocukların iyi olma hâllerinin sağlanması, hem adaletin sağlanması, hem de AİHM'ne yapılacak konu ile ilgili başvurularda ülkemiz aleyhinde AİHS'nin 3. maddesinin ihlali nedeniyle hüküm verilmemesi bakımından önemlidir.

28 Theodore P. Cross, Janet E. Fine, Lisa M. Jones, Wendy A. Walsh, "Mental Health Professionals in Children's Advocacy Centers: Is There Role Conflict?", *Journal of Child Sexual Abuse*, 2012, Cilt 21, Sayı 1, s. 91-108; Bilginer, Çalışkan, s. 119.

KAYNAKLAR

- 2012/20 Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) Genelgesi, 04.10.2012 tarihli ve 28431 sayılı Resmî Gazete, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121004.htm (21.02.2025).
- Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Bülteni", Sayı 21, Şubat 2023.
- Akço, Seda; Dağlı, Tolga; İnanıcı, Mehmet Akif; Kaynak, Hatice; Oral, Resmiye; Şahin, Figen; Sofuoğlu, Zeynep; Ulukol, Betül, "Child Abuse and Neglect in Turkey: Professional, Governmental and Non-Governmental Achievements in Improving the National Child Protection System", *Paediatrics and International Child Health*, 2013, Cilt 33, Sayı 4, ss. 301-309.
- Avrupa Konseyi, *Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi*, 2007, http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680046e1de (21.02.2025).
- B. / Rusya Kararı, No. 36328/20, 7 Şubat 2023, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-222872 (21.02.2025).
- Babayiğit, Celal; Çalıcı, Can; Ziyalar, Neylân; Aşıcıoğlu, Faruk, "Suç Mağduru Çocuğun Dinlenmesi: Yargılamanın Değişik Safhalarında Görevli Kamu Personelinin Görüşlerinin İncelenmesi", *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 2019, Cilt 16, Sayı 2, ss. 135-144.
- Bayrak, Nurten Gülsüm, Gürhan, Nermin; Karakaş, Didar, "Türkiye'de Çocuk İzlem Merkezleri, Adli Görüşme Süreci ve Hemşirelerin Rol-Sorumlulukları", *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, Cilt 37, Sayı 3, 2021, ss. 217-222.
- Bilginer, Samiye Çilem; Çalışkan, Deniz, "Çocuğu İstismardan Korumada Yeni Bir Yaklaşım: Çocuk İzlem Merkezleri", Ed. Yasemin Karaman Kepenekçi, Pelin Taşkın, *Prof. Dr. Emine Akyüz'e Armağan*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2018, ss. 119-128.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (BMÇHS), 1989, Madde 12, https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child (21.02.2025)
- Ceci, Stephen J; Bruck, Maggie, *Jeopardy in the Courtroom: A Scientific Analysis of Children's Testimony*, American Psychological Association, Washington, 1995.
- Cross, Theodore P; Fine, Janet E; Jones, Lisa M; Walsh, Wendy A, "Mental Health Professionals in Children's Advocacy Centers: Is There Role Conflict?", *Journal of Child Sexual Abuse*, 2012, Cilt 21, Sayı 1, ss. 91-108.
- Kamu Hastaneleri Genel Müdürlüğü, Sağlık Hizmetleri Daire Başkanlığı, *Çocuk İzlem Merkezleri Listesi*, 29.11.2024, https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR,43119/cocuk-izlem-merkezi-cim-listesi.html (21.02.2025).
- Kathleen Coulborn Faller, *Interviewing Children About Sexual Abuse: Controversies and Best Practice*, Oxford University Press, New York, 2007.
- Korkman, Julia; Otgaar, Henry; Geven, Laura M.; Bull, Ray; Cyr, Mireille; Hershkowitz, Irit; Mäkelä, Jari-Matti; Mattison, Michelle; Milne, Rebecca; Santtila, Pekka; van Koppen, Peter; Memon, Amina; Danby, Meaghan; Filipovic, Luna; Garcia, Francisco Javier; Gewehr, Elsa; Gomes Bell, Olivia; Järvilehto, Liisa; Kask, Kristjan; Körner, André; Lacey, Emily; Lavoie, Jennifer; Magnusson, Mikaela; Miller, Quincy C.; Pakkanen, Tom; Peixoto, Carlos Eduardo; O. Perez, Christina; Pompedda, Francesco; Su, I-An; Sumampouw, Nathanael Elnadus Johanes; van Golde, Celine;

Waterhouse, Genevieve F.; Zappalà, Angelo; Volbert, Renate. "White Paper on Forensic Child Interviewing: Research-Based Recommendations by the European Association of Psychology and Law", *Psychology, Crime & Law*, Cilt 31, Sayı 8, 2024, ss. 987-1030, https://doi.org/10.1080/1068316X.2024.2324098 (21.02.2025).

- Kök, Hilal, *Türkiye'de Cinsel İstismara Uğrayan Çocuklara Yönelik Hizmet ve Uygulamaların Değerlendirilmesi: Bir Model Önerisi*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, 2019.
- Kök, Hilal; Erbay, Ercüment, "Cinsel İstismara Maruz Bırakılan Çocuklara Hizmet Sunan Çocuk İzlem Merkezleri Üzerine Bir Araştırma", *Toplum ve Sosyal Hizmet*, Cilt 34, Sayı 2, 2023, ss. 381-403.
- Lam, Michael E.; Hershkowitz, Irit; Orbach, Yael; Esplin, Philip W., *Tell Me What Happened: Structured Investigative Interviews of Child Victims and Witnesses*, John Wiley & Sons, Chichester, 2011, http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/14675/1/125.pdf (21.02.2025).
- Lyon, Thomas D., "Applying Suggestibility Research to the Real World: The Case of Repeated Questions", *Law and Contemporary Problems*, 2002, Cilt 65, Sayı 1, ss. 97-126.
- Malloy, Lindsay C.; Lyon, Thomas D.; Quas Jodi A., "Filial Dependency and Repeated Events: Children's Memory for a Repeated Experience", *Journal of Experimental Child Psychology*, 2007, Cilt 98, Sayı 2, ss. 108-124.
- Pipe, Margaret-Ellen; Lamb, Michael E.; Orbach, Yael; Stewart, Heather; Sternberg, Kathleen J; Esplin, Phillip. "Factors Associated with Nondisclosure of Suspected Abuse During Forensic Interviews", Ed. Margaret-Ellen Pipe, Michael E. Lamb, Yael Orbach, Ann-Christin Cederborg, *Child Sexual Abuse: Disclosure, Delay, and Denial*, 2007, ss. 77-96.
- Poole, Debra A.; Lamb, Michael E., *Investigative Interviews of Children: A Guide for Helping Professionals*, American Psychological Association, 2011.
- Pynoos, Robert S.; Steinberg, Alan M.; Piacentini, John C., "A Developmental Psychopathology Model of Childhood Traumatic Stress and Intersection with Anxiety Disorders", *Biological Psychiatry*, Cilt 46, Sayı 11, 2019, ss. 1542-1554.
- Saywitz, Karen J.; Goodman, Gail S.; Lyon, Thomas D., "Interviewing Children", Ed. John E. B. Myers, *The APSAC Handbook on Child Maltreatment*, 3. Bası, Sage Publications, 2011, ss. 337-360.
- T.C. Adalet Bakanlığı, *Çocuk Adalet Sistemi Raporu*, Adalet Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2020.
- Topdemir, Canan, "İstismar Mağduru Çocuğun Korunmasında Bir Uygulama: Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM)", *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, Cilt 43, 2016.
- United Nations Children's Fund (UNICEF), *Guidelines on Justice in Matters Involving Child Victims and Witnesses of Crime*, United Nations, New York, 2017.
- World Health Organization (WHO), *Responding to Children and Adolescents Who Have Been Sexually Abused: WHO Clinical Guidelines*, World Health Organization, Geneva, 2018.